

GENERALDIREKTØREN

DR Byen

Emil Holms Kanal 20

DK-0999 København C

T +45 3520 3040

www.dr.dk

Maria Rørbye Rønn

D +45 3520 3628

E mrr@dr.dk

4. april 2017

Kære

Du har den 17. februar 2017 klaget over Sundhedsmagasinet, som er blevet den 14. februar 2017. Efter at redaktionen afviste din kritik den 21. februar 2017, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og udarbejdet en indstilling til min afgørelse.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg har valgt at følge.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Generaldirektør

Kopi: Journalen

Redaktør Stine Skriver

Redaktionschef Sandy French

Jurachef Peter Skov

Etikchef Inger Bach

Gennemgang af sagen.

Den 17. februar 2017 henvender klager sig til mig med en klage over et afsnit af Sundhedsmagasinet sendt på DR1 den 14. februar 2017. Afsnittet drejer sig om stofskiftesygdomme. Klager har den opfattelse, at det pågældende afsnit var en "uimodsagt reklamesøjle for medicinalindustriens sværvægtede: GSK og Merck." Udsendelsen var en ukritisk og uimodsagt fortale for terapi med stoffet T4, lyder kritikken fra klager. Et produkt, påpeger klager, som bliver leveret af de to omtalte GSK og Merck. Klager understreger, at hun i lighed med mange andre er hypothyreosepatient og skal have tilføjet hormoner, som hun ikke selv kan danne. Ifølge klager kan disse patienter kun meget svært få udskrevet andet end T4, som – ifølge klager – gør patienterne uarbejdsdygtige og fører til mange følgesygdomme.

Den 21. februar 2017 svarer redaktør på Sundhedsmagasinet, Stine Skriver, klager. Indledningsvis skriver redaktøren, at Sundhedsmagasinet problemstilling først og fremmest var at sætte fokus på en diskussion blandt hormonlæger om, hvorvidt stoffet T3 har en plads i behandlingen ved siden af T4.

Redaktøren gør gældende, at magasinet henholder sig til to "førende eksperter" fra henholdsvis Herlev Hospital og Odense Universitetshospital, som var uenige om, hvilken plads stoffet T3 bør have i behandlingen af for lavt stofskifte. I forbindelse med programmet bliver redaktionen opmærksom på, at enkelte patienter får Thyroid – også kaldet grisetabletter – mod for lavt stofskifte. Også dette produkt spørger redaktionen de to eksperter til. Redaktøren skriver: *"Deres holdninger er klar: Det stof vil de ikke give."*

Redaktionen kontaktede lægen Carsten Vagn-Hansen, der er én af de læger, som udskriver Thyroid. Men han vendte først tilbage i programmets klippefase på grund af sygdom, og derfor fik han kun en bemærkning med i udsendelsens speak.

Ved samme lejlighed beklager redaktøren udtrykket "grisetabletter", som bliver anvendt i udsendelsen.

Slutteligt skriver DR-redaktøren til klager: *"Det er vigtigt at understrege, at DR og Sundhedsmagasinet ikke har nogen holdning til T4, T3 eller Thyroid. Vi formidler udelukkende hvad de førende eksperter – og også formanden for Dansk Selskab for Almen Medicin – viden om og holdning til medicinen er."*

Den 22. februar henvender klager sig til mig og beder mig tage sagen op, da hun ikke er tilfreds med svaret. Hun uddyber sin tidligere kritik. Klager vil vide, hvilket grundlag DR har for at betegne de to anvendte forskere som "førende eksperter". Herunder om DR har undersøgt patienttilfredshed som et parameter for det udsagn. Klager kritiserer den betegnelse, som hun finder er en floskel.

Klager er endvidere utilfreds med, at Sundhedsmagasinet's redaktør har skrevet, at enkelte danske patienter får Thyroid mod lavt stofskifte. Ifølge klager drejer det sig om 400-500 patienter, hvilket ikke er mange i forhold til det samlede antal stofskiftepatienter. Det er dog relevant at tage med, da der er læger, som udskriver det, påpeger klager. DR har udført dårlig research, mener klager. Klager kritiserer endvidere udtrykket "grisetabletter", som klager mener er et påfund, som medicinalindustrien står bag.

Klager påpeger videre, at DR får det svar, man må kunne forvente, når de to "førende eksperter" i programmet afviser Thyroid. DR burde have undersøgt de to eksperter's baggrund, jævnfør den tidligere kritik af partiskhed.

Klager kritiserer, at DR ikke har haft en læge med, som har en anden holdning og udskriver Thyroid til sine patienter. Klager kritiserer forklaringen fra redaktøren af Sundhedsmagasinet. Klager skriver: *"Er det linien i DR? Hvis væsentlige inviterede læger er forhindret i at deltage, læger som skal medvirke til at belyse en dødelig sygdom fra flere vinkler, og netop komme med sit udsagn i T3-behandlingen... så sender man udsendelsen alligevel??"*

Klager går videre og afviser DR-redaktørens forklaring om, at DR ikke har en holdning til behandlingen af stofskiftesygdomme.

"Hvis DR og Sundhedsmagasinet ikke sikrer sig, at der i programmet optræder læger som behandler med thyroid og T3 – så har DR givet udtryk for en holdning," skriver klager.

Klager modtager undskyldningen for udtrykket "grisetabletter", men mener i øvrigt, at DR skylder Glostrup Apotek, der fremstiller Thyroid, en undskyldning.

Klager uddyber sine klagepunkter i endnu en mail af 21. marts 2017. Heri påpeger klager, at stoffet Thyroid har været anvendt i mere end 100 år og blev i Danmark anvendt helt op til 1980 som 1. valg til behandling af sygdommen hypothyreose. Siden er det af uransagelige grunde, skriver klager, blevet mere moderne kun at anvende T4 i behandlingen af denne sygdom.

Om de valgte eksperter's uafhængighed skriver klager: *"Jeg finder det meget betænkeligt, at Merck optræder i så mange sammenhænge – specielt i forbindelse med BN (ekspert anvendt i Sundhedsmagasinet) og når man kobler det sammen med, at BN næsten udskriver T4 recepter – OG man kobler det sammen med, at mange andre læger fuldt ud er i stand til at varetage behandling med Thyroid OG patienterne kommer i bedring. Ja – så synes jeg, det er betænkelige valg DR har truffet. Der skulle som minimum have været kvalificeret modspil fra læger, som anvender Thyroid og T3 med gode resultater."*

Senere i mailen henviser klager til, at firmaet Merck tidligere har betalt den omtalte ekspert for at holde foredrag om guidelines på hypothyreoseområdet.

Klager henviser som støtte for sin kritik til en bog af journalist Helle Syddendal, 2013 med titlen *"Få livet tilbage."* Bogen skulle ifølge klager nævne alle de behandlingsmuligheder, der p.t. er i Danmark – inklusive Thyroid. Ifølge klager har DR's anden ekspert, LH, været ude i en voldsom kritik af denne bog. Senere i klagen henviser klager til bogen "Farmakologi – Det teoretiske grundlag for rationel farmakologi" fra 1941, skrevet af læge og farmakolog Knud O. Møller.

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Jeg vil i det følgende gennemgå klagers påstande punkt for punkt, men jeg tager ikke stilling til det supplerende faglige baggrundsstof, som klager henviser til og har medsendt i forhold til den lægefaglige diskussion om behandling af lavt stofskifte både tidligere og nu. Det ligger uden for mit arbejdsfelt. Klagers punkter drejer sig om, hvorvidt Sundhedsmagasinet ud fra sit redaktionelle valg har overholdt DR's presseetiske regelsæt. Jeg har til brug for belysning af påstandene vedrørende ekspertstatus og behandlingsformer indhentet svar fra det videnskabelige selskab, som læger med speciale i hormonlidelser, Dansk Endokrinologisk Selskab, er samlet i. Desuden har jeg forespurgt i Lægemiddelstyrelsen og Sundhedsstyrelsen om de faktuelle forhold, der nødvendigvis må belyses alene i forhold til, hvorvidt DR har optrådt presseetisk korrekt i behandlingen af det pågældende emne.

Klagers første påstand drejer sig om DR's brug af de to eksperter, som DR betegner som "førende." Den ene ekspert er professor Laszlo Hegedüs, Odense Universitetshospital, og den anden er klinisk lektor Birthe Nygaard, Herlev Hospital. Begge er endokrinologer, hvilket betyder, at en læge er specialist i hormonsygdomme. Jeg har spurgt formanden for Dansk Endokrinologisk Selskab, professor, overlæge Troels Krarup Hansen, om de pågældende to medlemmer. Selskabet er et fagligt, videnskabeligt selskab af endokrinologer og rådgiver Sundhedsstyrelsen og Lægemiddelstyrelsen om nationale behandlingsvejledninger.

"Der findes ikke en fast definition på "førende eksperter" inden for et fagområde. Læger som har en betydelig forskning inden for en given sygdom, som arbejder på et universitetshospital og som har en formel universitetstilknytning vil normalt blive anset som eksperter. Professor Laszlo Hegedüs og overlæge, klinisk lektor Birthe Nygaard er begge eksperter i skjoldbruskirtelsygdomme (Thyroideasygdomme)."

Begge har i mange år været blandt de mest aktive forskere inden for thyroideasygdomme. De har begge været formand for Dansk Thyreoidea Selskab, og de må betegnes som førende eksperter inden for området, slår formanden for selskabet fast. Også Lægemiddelstyrelsen bekræfter, at det er de videnskabelige

lægefaglige selskaber, som udarbejder de retningslinjer, som myndigheden tilslutter sig. I mail af 16. marts 2017 skriver Lægemiddelstyrelsen: *"Vi henholder os til behandlingsvejledninger fra lægevidenskabelige selskaber, i dette tilfælde behandlingsvejledningen for behandling af hypothyreose (for lavt stofskifte) fra Dansk Endokrinologisk Selskab (DES)."*

Klager lægger op til, at DR burde have undersøgt de pågældendes baggrund og patienttilfredshed, før programmet udnævnte dem til førende eksperter. Det afviser jeg. DR har valgt at tale med to fagpersoner, som har en omfattende videnskabelig produktion om emnet, skjoldbrusssygdomme, bag sig i Danmark og samtidig har beklædt formandsposter i det videnskabelige selskab, som rådgiver regering og Folketing samt den øvrige sundhedssektor inden for dette felt. DR's mål med programmet er at oplyse om netop denne skjoldbrusssygdom, og det forekommer ikke relevant, at DR skulle betvivle deres faglige viden eller indhente oplysninger om patienters opfattelse af de to forskere, blot fordi DR ønsker at benytte de to eksperter til at belyse den lidelse, de er eksperter i. Betegnelsen "førende eksperter" er ikke veldefineret eller findes officielt, men den forekommer at være en rimelig betegnelse for de to forskere her.

Lægemiddelstyrelsen oplyser, at læger i klinisk arbejde i Danmark, der ønsker at være knyttet til en lægemiddel- eller medicovirksomhed eller specialforretning med medicinsk udstyr, skal anmelde tilknytning eller ansøge lægemiddelstyrelsen om tilladelse til at være tilknyttet virksomheden. Formålet er at skabe en balance mellem faglighed, uvildighed og åbenhed på den ene side ved at fremme samarbejdet mellem sundhedspersoner og virksomheder og på den anden side sikre patienternes tillid til de produkter og den behandling, som de modtager i sundhedsvæsnet. En tilknytning kan være et foredrag. Lægen skal oplyse sit honorar, og Lægemiddelstyrelsen offentliggør på sin hjemmeside det samlede honorar, som lægen modtager fra en virksomhed pr. kalenderår. En læge skal også oplyse eventuelt ejerskab i en lægemiddel- eller medicovirksomhed. Ejerskab op til en værdi af 200.000 kroner kræver alene en anmeldelse. Er værdien over 200.000 kroner, kræves der en tilladelse fra Lægemiddelstyrelsen, dog ikke hvis der er tale om specialforretninger. Vedrørende den ene forsker er han tilknyttet Novo Nordisk A/S advisory board som medlem. Den samme forsker har i 2015, 2016 og 2017 modtaget henholdsvis 80.000 kroner, 40.000 kroner og i 2017 20.000 kroner fra Novo Nordisk A/S for at sidde i virksomhedens advisory board (ekspertgruppe).

Lægemiddelstyrelsen skriver, at det ser ud til, at lægen kan have anmeldt tilknytning til MSD og Vicare vedrørende undervisning. Endvidere fremgår det, at forskeren har deltaget i en kongres om sit speciale i Florida, USA. Her nævnes tilknytning til Novo Nordisk.

I forhold til den anden forsker har denne angivet to foredrag i 2015 med støtte fra to forskellige medicinalfirmaer. I det ene tilfælde har firmaet Eli Lilly Danmark A/S ydet et beløb på 6.500 kroner i og i det andet tilfælde har Lundbeck Pharma A/S betalt et beløb på 2016,00 kroner. Begge foredrag var om lavt stofskifte.

Ingen af de firmaer, som klager nævner, fremgår af listen.

Jeg har spurgt Dansk Endokrinologisk Selskab hvordan selskabet sikrer sig, at selskabet ikke ligger under for medicinalvirksomheder, når man bedømmer et præparat som eksempelvis T4.

"Vi henholder os til et fast regelsæt i forbindelse med udarbejdelse af selskabets nationale behandlingsvejledninger. Herfra kan nævnes, at det specifikt gælder, at en tovholder for en af DES' behandlingsvejledninger ikke må være tilknyttet et for vejledningen væsentligt medicinalfirma som aktieholder eller advisory board medlem. Samarbejde med lægemiddelindustrien som investigator (primær/og eller co-investigator), lønnet foredragsholder eller underviser kan accepteres, når dette er anmeldt til Sundhedsstyrelsen efter gældende regler," skriver formanden for selskabet.

Lægemiddelstyrelsen oplyser, at den modtog i 2016 cirka 1100 anmeldelser om foredrag fra læger om tilknytning til lægemiddelvirksomheder. Tallet angiver tilknytninger – ikke antallet af læger. En læge kan for eksempel godt have tilknytning til flere virksomheder. Siden de nye regler trådte i kraft den 1. november 2014 har over 3300 læger anmeldt tilknytning eller ansøgt om Lægemiddelstyrelsens tilladelse til tilknytning.

Når jeg bedømmer disse oplysninger fremgår det, at det er forholdsvis almindeligt, at læger med tilknytning til medicinalvirksomheder holder eksempelvis foredrag eller underviser andre læger. I den sammenhæng skiller de to medvirkende eksperter sig ikke ud. De har ikke ud fra registrerede oplysninger nogen tilknytning til de medicinalfirmaer, som klager anfører.

De pågældende forskere har en vis økonomisk forbindelse til dele af medicinalindustrien, hvilket er almindeligt inden for den sektor. Det fremgår af lægemiddelstyrelsens svar.

Dansk Endokrinologisk Selskab har også egne regler, som skal forhindre, at tovholdere på behandlingsvejledninger er tilknyttet et medicinalfirma som aktieejer eller advisory board medlem, hvis vejledningen er væsentlig for firmaet.

På baggrund af de oplysninger, jeg her har refereret, finder jeg ikke dokumentation for, at Sundhedsmagasinet fremstod som en "uimodsagt reklamesøjle for medicinalindustriens sværvægtede, GSK og Merck," sådan som klager anfører det. Jeg finder heller ikke på det foreliggende grundlag støtte for klagers påstand om, de to medvirkende forskere skulle have en sådan tilknytning til GSK og Merck, at de var betænkelige som kilder, sådan som klager anfører det.

Klager er utilfreds med, at Sundhedsmagasinet's redaktør taler om, at "enkelte danske patienter får Thyroid." I programmet citeres Glostrup Apotek, der fremstiller pillerne af naturligt skjoldbruskhormon fra grise, at det gives til 400-500 patienter. Det afgørende er, hvad der blev sagt i Sundhedsmagasinet, og her er det Glostrup Apoteks egne tal, DR bruger. Jeg har også spurgt Lægemiddelstyrelsen til dette forhold. Den oplyser, at styrelsen siden januar 2012 har givet 550 tilladelser til magistrel (magistrel betyder et lægemiddel, der tilberedes på et apotek til den enkelte patient efter recept fra en læge) fremstilling af Thyroid til navngivne personer. DR's oplysninger ligger ganske tæt på det tal, som Lægemiddelstyrelsen angiver.

Klager får ikke ret i sin påstand.

Lægemiddelstyrelsen giver ikke tilladelse til at forhandle Thyroid, men giver henholdsvis udleveringstilladelser til Thyroid fra medicinalfirmaet Erfa samt tilladelser til, at et apotek fremstiller magistrelle thyroidtabletter efter lægens ordination. Erfa er ikke markedsført i Danmark, men i Canada, hvor det er godkendt og produceres. Lægemiddelstyrelsen skal give en tilladelse til en læge, der ansøger. Ansøgningen skal begrunde, hvorfor patienten ikke kan benytte de midler, som er godkendt og markedsført i Danmark.

Thyroid-tabletterne fremstilles herhjemme på et apotek efter lægens forskrift. Det kræver en tilladelse fra Lægemiddelstyrelsen, og der skal foreligge en ansøgning fra en læge. Af ansøgningen skal det fremgå, hvorfor patienten ikke kan behandles med de markedsførte lægemidler Eltroxin og Euthyrox, oplyser Lægemiddelstyrelsen.

Klager kritiserer ordet "grisetabletter", hvilket også DR redaktøren for programmet har beklaget.

Klager kritiserer, at de to anvendte eksperter tager afstand fra ordineringen af Thyroid.

Vedrørende virkninger af stoffet Thyroid henviser Lægemiddelstyrelsen til Dansk Thyroidea Selskab, som har skrevet: *"Der har også været debat om "naturligt stofskiftehormon", som er et ekstrakt fra grises skjoldbruskkirtler. Sådanne tabletter sælges under navnet Armour eller Thyroid. Der er ikke noget specielt naturligt ved disse præparater. Faktisk indeholder de en for mennesker unaturlig høj koncentration af T3 i forhold til T4, og vil potentielt medføre et endnu mere ustabilt stofskiftehormon-niveau. Vi vil kraftigt fraråde brug af såkaldt 'naturligt stofskiftehormon'. Det T4-hormon, som findes i de markedsførte præparater Eltroxin og Euthyrox, er kemisk fuldstændigt identisk med skjoldbruskkirtlens eget*

hormon, og mere naturligt kan det således ikke blive. Tilmed er præparaterne fremstillet under streng farmaceutisk kontrol."

Endvidere henviser Lægemiddelstyrelsen til en artikel skrevet i bladet Rationel Farmakoterapi forfattet af den ene af de kritiserede forskere. Af denne artikel fremgår følgende, som Lægemiddelstyrelsen citerer: *"Et nyligt studie har sammenlignet behandling med levothyroxin med præparat, som indeholder ekstrakt af svine-thyreoida. Behandling med svinethyreoida-ekstrakt gav ikke signifikante ændringer i livskvalitet, men medførte et lille vægttab, og 48,6 % foretrak denne behandling frem for levothyroxin-behandling. Der foreligger ikke studier, der sammenligner behandling med thyreoidaekstrakt med kombination af levothyroxin og liothyronin tabletter."*

Lægemiddelstyrelsen skriver om de piller, som Glostrup Apotek fremstiller: *"Vi har ikke taget stilling til virkningen af thyroid, da magistrelle lægemidler, i modsætning til lægemidler med markedsføringstilladelse, ikke er vurderet af myndighederne med hensyn til kvalitet, sikkerhed og effekt, og der derfor i udgangspunktet ikke foreligger godkendte data omkring fx dosering og bivirkninger, og dermed heller ikke et produktresumé eller en indlægsseddel. Derudover er det sådan, at læger har ret til frit at ordinere medicin, det er en grundlæggende og afgørende forudsætning for at sikre et professionelt valg af den bedste behandling til patienterne. Ansvar for en behandling påhviler den til enhver tid behandlende læge."*

Lægemiddelstyrelsen støtter sine vejledninger på endokrinologien, hvor begge de omtalte eksperter tilhører. Den officielle autoriserede opfattelse er derfor, en meget kritisk holdning til indtagelse af Thyroid. Sundhedsmagasinet – herunder værten Peter Qvortrup Geisling – afspejler med sine bemærkninger den holdning, som er gældende inden for fagfolk og myndigheder i forhold til behandling med Thyroid. DR er i sin ret til at træffe det redaktionelle valg, at Sundhedsmagasinet refererer og afspejler den officielle ekspertvurdering af behandling af sygdommen. Det fordrer ikke, at DR i sammen magasin har pligt til at opveje og undersøge alternative opfattelser i forhold til den officielle behandlingsvejledning for mennesker med lavt stofskifte.

DR kan hverken kritiseres for at videregive myndighedernes opfattelse af Thyroid eller at benytte to af de fremmeste forskere på feltet.

Klager kritiserer også, at DR ikke har fundet en læge, som både går ind for at udskrive Thyroid og som kunne deltage, når den læge, der var kontaktet, blev syg. DR refererede faktisk den pågældende læge om end ganske kort. Behandlingen af den alternative behandling med Thyroid var kun en sidevinkel i programmet, og de oplysninger, som Sundhedsmagasinet kom med, var i overensstemmelse med såvel lægefaglige eksperter som myndighedernes opfattelse af Thyroid, så der var ikke en situation, hvor DR viderebragte oplysninger, der krævede en forelæggelse for

eksempelvis Glostrup apotek eller én af de læger, der udskriver Thyroid. Det var redaktionens ret og valg at vinkle udsendelsen på den officielle behandling af lavt stofskifte, og det var overtrædelse om DR's etiske retningslinjer hverken i forhold til valg af kilder, brug af oplysninger eller forelæggelse for mennesker, der har en anden opfattelse af sagen. DR kunne have valgt den omvendte vinkel, nemlig at fokusere på de mennesker, der har problemer med stofskiftebehandlingen, men det er et redaktionelt valg og ikke i sig selv i strid med DR's pressetiske regelsæt. DR har dermed heller ikke haft pligt til at forholde sig til de alternative oplysninger og bøger, som klager henviser til. Klagers krav om en undskyldning til Glostrup Apotek er ikke berettiget. Apoteket fremstiller piller, som nogle læger kan ordinere og søge Lægemiddelstyrelsen om tilladelse til under visse omstændigheder, men det er ikke et godkendt og markedsført produkt fra Lægemiddelstyrelsens side,

Konklusion og sammenfatning

Det var relevant og i overensstemmelse med fakta, da DR i Sundhedsmagasinet benyttede to endokrinologer til at belyse problemet med lavt stofskifte. Klager har anfægtet DR's betegnelse "førende eksperter". Begge læger er såvel i en dansk sammenhæng som internationalt anerkendt som specialister inden for deres felt, de medvirker til at råde og vejlede myndighederne om behandling af stofskiftesygdomme, så det er berettiget, at Sundhedsmagasinet betegnede dem som "førende eksperter." Der er ingen støtter for, at de pågældende eksperter skulle have så nært et forhold til medicinalfirmaerne GSK og Merck, at det diskvalificerer dem som kilder. Der er ligeledes ikke støtte på det foreliggende grundlag for klagers påstand om, at DR's Sundhedsmagasin skulle være en "reklamesøjle for medicinalindustriens sværvægttere."

Endvidere har klager kritiseret, at redaktøren af programmet har skrevet, at enkelte patienter får Thyroid. Det tal, som nævnes i programmet, svarer dog meget godt til det tal, som også Lægemiddelstyrelsen og Glostrup Apotek selv angiver. Heller ikke dette punkt får klager medhold i. Klager har kritiseret udtrykket "grisetabletter", og DR har beklaget ordvalget.

DR har refereret gældende autoritativ viden om lavt stofskifte, men det gør ikke programmet til et partsindlæg. DR kunne have valgt en anden vinkel, herunder at fokusere på den gruppe mennesker, som er meget kritisk, men det var ikke genstanden for udsendelsen.

DR har haft vinklen med Thyroid med som et sidespor, og har refereret den officielle og af Lægemiddelstyrelsen godkendte opfattelse. Lægemiddelstyrelsen har ikke taget stilling til den form for medicin, som Glostrup Apotek fremstiller, kender derfor

ikke virkningerne og kan derfor ikke anbefale det. Det er op til de læger, der udskriver medicinen, at stå inde for det pågældende produkt. DR har ikke fremsat påstande, der i den sammenhæng kræver, at DR forelagde dem for de praktiserende læger, der udskriver Thyroid. Samlet set får klager ikke medhold.

Jesper Termansen, den 17. marts 2017